

Az Ukulele, mindenki együtt! pedagógiai koncepciója - avagy hogyan tanítsunk ukulelét magyar dalokkal akár csoportban?

Az Ukulele, mindenki együtt! rövid bemutatása

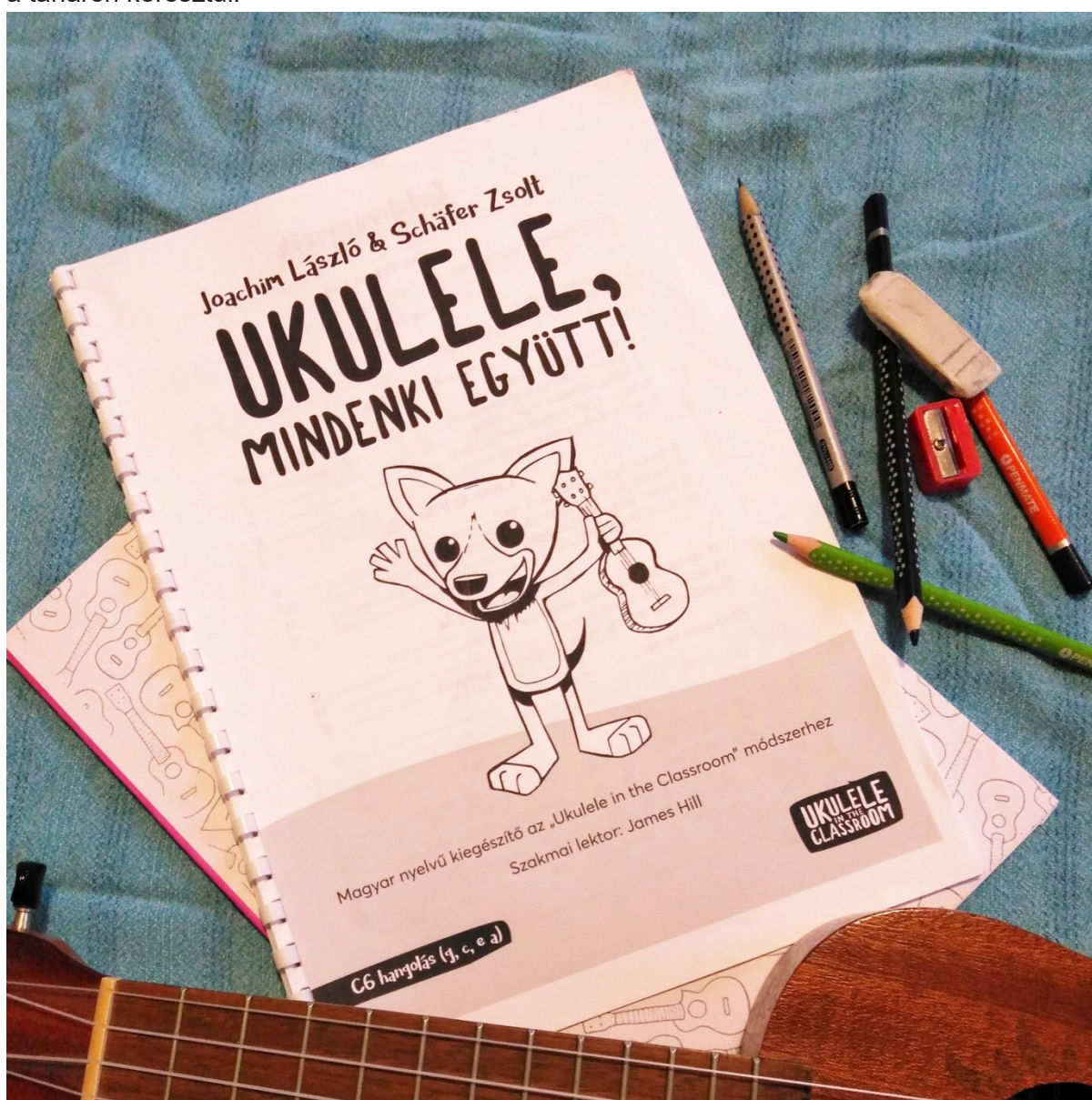
Az *Ukulele, mindenki együtt!* az elsősorban csoportos oktatásra kitalált és Kanadában már régóta használt „Ukulele in the Classroom” módszerre épülő magyar nyelvű könyv. A módszert önálló cikkben mutattuk be a *Parlando* 2023/1. számában ([Hogyan tanítanak ukulelét csoportban?](#)). Az *Ukulele, mindenki együtt!* az **Ukulele in the Classroom** tankönyvsorozat első kötetét egészíti ki tizenöt, magyar népdalokra, illetve régi zenére épülő leckével. A 43 oldalas e-könyv a benne szereplő magyar dalokat a Kanadában már több évtizede kipróbált módszertan és az *Ukulele in the Classroom 1* alaptankönyv struktúrája szerint dolgozza fel. (A könyv szerzői, Joachim László és Schäfer Zsolt mindketten elvégezték a James Hill Ukulele Initiative ukuleletanár-képzését.) Az *Ukulele, mindenki együtt!* többszólamú feldolgozásai **differentiált tanításhoz** íródtak (a dalokhoz **hanganyag** is tartozik). Az *Ukulele, mindenki együtt!* háttérinformációkat és **módszertani tippeket** is ad a tanároknak. James Hill szakmai lektorként segítette, hogy a könyvben hatékonyan jelenjen meg az **„Ukulele in the Classroom”** program **több évtizedes tapasztalata**.

Az *Ukulele, mindenki együtt!* eredményes használatát nagyban megkönnyíti, ha áttanulmányozzuk az angol *Ukulele in the Classroom 1* alapkönyv tanári kiadását is, és ismerősen mozgunk annak struktúrájában. A magyar nyelvű kiegészítővel párhuzamosan **az angol nyelvű könyvet is ajánlott használni a tanítás során** (az alaptankönyv ingyenesen letölthető): a benne szereplő dalok egy része nem igényel angol nyelvtudást, illetve csak instrumentálisan (ének nélkül) is megtanítható, az *Ukulele, mindenki együtt!* dalaival

kombinálva pedig már elegendő zenei anyagot nyújthat a tanításhoz. **(Heti egy órával számítva legalább egy évig lehet tanítani** így a két könyvből.) A magyar nyelvű kiegészítő készítése során igyekeztünk elkerülni a redundanciát: bizonyos anyagok így csak az angol nyelvű könyvben találhatóak meg. Ilyen például a C-dúr pentaton skála, amelyet az *Ukulele in the Classroom 1* alaptankönyvből javasolunk megtanítani. (A C-dúr és az F-dúr skála hangjait és gyakorlatait viszont a magyar *Ukulele, mindenki együtt!* is tartalmazza, hiszen különben igen zavaró lenne a magyar diákoknak, hogy az angol könyv a magyarul B-nek hívott hangot Bb-nek, a H hangot pedig B-nek jelöli.)

Az angol nyelvű *Ukulele in the Classroom 1* alaptankönyv a tanulóknak készült és az interneten ingyenesen elérhető, a hozzá tartozó tanári kézikönyv/segédanyag pedig megvásárolható. Az *Ukulele, mindenki együtt!* **elsősorban tanároknak** szól, akik ukulele segítségével szeretnék zenét tanítani. Kompakt módon **egyetlen kötetben** tartalmazza a tanári oldalakat és **a diákoknak** különálló laponként vagy füzetként lefűzve **kiosztható anyagot** is (a diákfüzet kinyomtatva látható a fotón). Ezáltal igazodik az eredeti tankönyvek szellemiségéhez, jelesül, hogy a diákoknak szánt tartalom ingyenesen elérhető - jelen esetben a tanáron keresztül.

Az *Ukulele, mindenki együtt!* haladási menete és a tanári szabadság

A könyv teljesen kezdő szinttől, **üres húrok váltott pengetésével indít**, ehhez a **pengetéssel együtt énekelhető dalokat** is javasolunk a könyvben (a tanár egyetlen akkorddal kíséri, hogy teltebb legyen a kíséret hangzása). A javasolt egyakkordos dalok **egy része kánonban** is énekelhető, sőt **egy akár egyszerre énekelhető dalpárt** is megadunk. (Egyakkordos dalok sokféleképpen feldolgozhatók, aki ebben mélyedne el, Joachim László *One-chord songs around the clock* című könyvében talál további információkat.)

Az "Ukulele in the Classroom" módszer **szerecsésnek** tartja, **ha először csak egy-egy húr pengetnek a tanulók (dallamjáték), és csak utána többet (akkordozás)**. Az *Ukulele, mindenki együtt!* ennek megfelelően üres húrok pengetése után (amivel énekelte dalokat kísérek) **egyszerű skálára épülő dallamokat** tanít. A C-dúr pentaton skála a könyvben elsőként tanított skála: a hangok egy része ukulelén üres húron játszható (C, E, A), a közbeeső hangoknál pedig húronként csak egyetlen hangot kell lefogni (D a C-húron, G az E-húron, C az A-húron). A C-dúr pentaton skála a magyar nyelvű kiegészítő könyvben külön nincs megadva (arra épülő dalok azonban szerepelnek a könyvben), a skálát az angol könyvből javasoljuk tanítani.

Mivel a teljes dúr skálák közül az ukulelén a C-dúr és az F-dúr skálák játszhatók a legkönnyebben kezdők számára, ezért ebben a könyvben ezzel a kettővel foglalkozunk. A könyvben szereplő dalok túlnyomó többségéhez **két-három akkordból álló kíséret** is meg van adva, így többek között **ezáltal is lehet differenciálni**: a diákok egy része játszhat dallamot, míg mások kísérhetnek akkordokkal.

Hogy mennyit érdemes elidőzni egy-egy részen, természetesen a helyzettől függ, ebben (is) elég **nagy tanári szabadságot feltételez a könyv**. Az üres húrokon például addig érdemes maradni, amíg a diákok begyakorolják a helyes pengetési módot, és hogy hogyan kell helyes tartásban fogni a hangszert. Később is vissza lehet térni rá, vagy differenciált feladatként adhatjuk azoknak a diákoknak, akiknek a húrok váltogatása nehézséget jelent.

Természetes, hogy a csoporttal foglalkozó tanár jobban látja a tankönyvírónál, hogy melyik diák hol van lemaradva vagy hol szárnyal, így a gyakorlatokat és játékokat ennek megfelelően választhatja ki.

Jól működhet például, ha minden órán van valami új, ami picit tovább visz, és minden órán van ismétlés, amin már túl vagyunk, az óra nagy része pedig arról szól, ahol éppen tartunk. De hogy melyik rész mekkora, teljesen a csoporton múlik - a diákok képességein és aktivitási szintjén. Ha például szét vannak esve a diákok, akkor a régi kedvenc dalaikat is szépen el lehet együtt pengetni, de akár új szöveget is lehet írni valamelyik dalra, becsukott szemmel játszani, vagy más, a könyvön kívüli dolgot használni (ilyesmire a zenés fejtörőket tartalmazó *Ukulele Funbook* is alkalmas lehet, amelyet Schäfer Zsolt írt).

Az "Ukulele in the Classroom" módszer nagyon épít az **otthoni napi gyakorlásra**, a tananyag alapvetően kevés "szájbarágós" gyakorlatot tartalmaz. A tanár a szülőknek is adhat instrukciókat ahhoz, hogy hogyan tudják segíteni a gyerekeiket (ez főleg kezdő gyerekcsoport esetén javasolt).

Az Ukulele, mindenki együtt! zenei anyaga

A dalválogatás szempontjai

Fontos szempont volt, hogy a tradicionális magyar kultúrára épüljön a könyv, Kodály elveit követve, így is illeszkedve az iskolai és a zeneiskolai pedagógiai munkához. A könyv dalainak többsége **magyar népdal**, kisebb része **régi zenei dallam** (*Ritka kertben*, *Apor Lázár tánca*). Olyan magyar dalokat válogattunk, amelyek szerzői jogi szempontból szabadon felhasználhatók (public domain), ezzel is csökkentve a könyv árát.

Alapvető szempont volt természetesen a dalok kiválasztásakor a **hangkészlet** és a **kísérőakkordok**, ezen kívül pedig a **vidámság** is egy-egy dal mellett szólt, valamint az, hogy **a dalszöveg akár gyerekek tanításához is használható** legyen (ne legyen részeges, erőszakos, kirekesztő stb.). Különösen is szerencsés választás, ha egy-egy dal **sokoldalúan felhasználható**, például kánonként is énekelhető (jó néhány ilyen szerepel a könyvben önálló leckeként vagy a módszertani tippek között említve) vagy egyszerre játszható egy másik dallal.

A könyv természetesen elsősorban magyar dalokat tartalmaz, néhány ponton viszont a repertoár szintjén is összekapcsolódik az angol nyelvű eredeti könyvvel. A könyvbe bekerült a *Régi mesékre emlékszel-e még?* című dal (az angol eredetije a *Long Long Ago*), illetve a James Hill által a pentaton skála gyakorlására írt *Szafari* (magyar szöveg: Schäfer Zsolt). Ez utóbbi dal átírata a tervek szerint az *Ukulele in the Classroom* valamennyi nem angol nyelvű kiegészítő könyvében helyet kap.

A szólamírás és kísérőakkordok szempontjai

Az akkordkíséret minden dal esetében **legfeljebb három akkordból** áll (C-dúr, F-dúr, G-dúr, és néhány dalban B-dúr - de a barrét elkerülő, egyszerűsített fogásmódot lehetővé tevő opciókkal). Előfordul olyan helyzet is, ahol a dal akkordkísérete a diákok számára még nehéz lenne: ilyenkor ők a szólamokat játsszák, és akkordokkal csak a tanár kíséri.

A szólamok írásakor szigorúan vettük, hogy a hangkészlet az adott skála hangjaiból álljon, és a kísérőakkordok is korlátozták a lehetőségeket. (James Hill az egyik megbeszélésen találóan a sudoku játékhoz hasonlította ezt a fajta, nagyon kötött lehetőségek között mozgó szólamírást.) **A szólamok többnyire a differenciálást is szolgálják:** a dalok második és - ahol van - harmadik szólamai eltérő nehézségi fokúak, általában valamilyen szempontból egyszerűbbek, mint a fődallam (szűkebb a hangkészletük, vagy egyszerűbb a ritmusuk, illetve egyszerűbb húr váltások vannak bennük). **Az esetek többségében törekedtünk arra, hogy az egyes szólamok lehetőleg ne csak mély G-s, hanem magas G-húros ukulelén is eljátszhatóak legyenek:** jó példa erre a *Ritka kertben* mély G-húros változatban lekottázott, de magas G-húron is eljátszható kísérőszólama (Joachim László munkája). Szólamok írásakor **némely esetben az is szempont volt, hogy egyazon hangszeren eljátszható legyen a két szólam egyszerre:** így a tanár be tudja mutatni a hangzást vagy a többieknél nagyobb kihívásra vágyó tanulók megpróbálkozhatnak vele. Ahol a szólamok ilyen speciális módon is felhasználhatók, ott azt külön jeleztük a tanári oldalon.

A könyv csoportok tanításához ideális, végig nagy hangsúly van a közös zenélésen: **még a skálagyakorlatok is úgy vannak kitalálva, hogy akár több szólamban is lehessen őket játszani.** Egyéni tanítás esetén a tanár tudja valamennyire "pótolni" a csoport hangzását és eljátszani a kimaradó szólamokat.

Az Ukulele, mindenki együtt! javasolt tanítási módszerei

A tanítási módszereket az "Ukulele in the Classroom" eredeti módszertanából emeltük át, és ehhez úgy válogattuk össze a repertoárt, hogy az egyes módszerek alkalmazhatóak legyenek. Íme néhány az alkalmazott módszerek közül (a teljesség igénye nélkül):

- **Irányított dalszövegírás közösen** (guided lyric-writing): a dalszöveg egy-egy szavát kell kicserélni (nevet egy másik névre, vagy helyszínt, cselekvést). A gyakorlat célja, hogy a diákok ne féljenek a dalokat a sajátjukká tenni, valamint hogy használják és fejlesszék a kreativitásukat - és persze hogy közben akár nevéssenek egy jót.
- **Többszólamú éneklés** az ukulele segítségével **nagyon-nagyon egyszerűen**. A technika angol elnevezése "singing the strings". A könyv bevezetőjében részletesen leírjuk a módszert és annak javasolt alkalmazási lépéseit.
- **A skála élményszerű, élvezetes gyakoroltatása:**
  - a skála egyes hangjainak lefogását ritmusgyakorlatokkal tanítja a könyv;
  - a skálagyakorlatok is többszólamúak, és további előnyük, hogy egy részük előkészít a könyvben lévő dalokat;
  - a dalok kísérszólamainak egy része skálarészleteket, sőt akár egész skálát is gyakoroltat.
- A kottaolvasás tanítása:
  - Az "Ukulele in the Classroom" módszer egyik **célja a kottaolvasás tanítása**, mivel az más hangszerre is átvihető készség. Az *Ukulele, mindenki együtt!* ezzel összhangban csak lekottázva adja meg a dallamokat, tabulatúráként nem.
  - **Játékos egyszerű feladatok is segíthetik** a kottaolvasás gyakorlását, ilyen a "zenei kereső": valamilyen hangot vagy skálarészletet kell megkeresni a kottában.
  - **Fontos az is, hogy el tudjunk szakadni a kottától:** az első néhány órát egyértelműen könyv nélkül javasoljuk tartani, de később is javasolunk az adott dalhoz hasonló, például azonos hangkészletű dalokat fejből, kotta nélkül eljátszani (a kezdőhang megadása után).
- A könyvben egy-egy zenei fogalmat egy-egy dalon keresztül vezetünk be (például: da capo al fine, staccato).
- Az "Ukulele in the Classroom" módszerben fontos a **differenciálás**, ez az *Ukulele, mindenki együtt!* leckéiben is **sok mindenben megjelenik:**
  - A szólamok:
    - A kísérszólam jellemzően egyszerűbb a főszólamnál.
    - Az egyszerre játszható skálagyakorlatok között több esetben az egyik nagyon-nagyon egyszerű, hogy a legkezdőbb diák is sikerélménnyel játszhasza el.
    - Még kánon is játszható úgy, hogy a szólamok nehézségi sorrendben vannak megadva: így minden tanuló játszhatja csak addig a kánont, ameddig tudja (majd előlről kezdi).
  - Egyszerűsítések: a tanári oldalakon megadott tippek egy része abban segít, hogyan játszható el egy dalnak csak egy része vagy akár az egész dal lassabb tempóban úgy, hogy jól hangozzon azon tanulókkal játékával együtt, akik az eredeti nehézség szerint játsszák.
  - Neheztett feladatok: például játssza el a két szólamot ugyanazon a hangszeren, akinek túl könnyű külön-külön eljátszani, és szeretne kihívást.
- **Játékok** is segítik a tanulás változatosságát, például egy kiesős játék a skálák gyakorlására (The Eliminator Game).

A szakmai lektorálás

A könyv szakmai lektora **James Hill** volt. Ő az “Ukulele in the Classroom” program tankönyveinek egyik szerzője és a JHUI ukuleletanárképzés alapító szakmai vezetője, **a világ egyik legelismertebb ukuleletanára és ukulelezenésze**. Szakmai lektorsága során **alapos munkát végzett**: az *Ukulele, mindenki együtt!* koncepcióját is átbeszéltük vele, a végső változatban pedig minden egyes szólamot végignézett (például hogy szintben megfelelő-e), valamint a tanításmódszertani ötleteknél is segített a megfelelő helyre tenni a hangsúlyokat. Ezáltal az **“Ukulele in the Classroom” több évtizedes tapasztalatát** nagyon konkrétan és ténylegesen **tudtuk kamatoztatni** az *Ukulele, mindenki együtt!* megírásakor. (Természetesen szívesen várjuk a visszajelzéseket majd a könyvet használó magyar tanároktól is.)

Milyen hangolású ukulelével érdemes használni a könyvet?

A Magyarországon beszerezhető ukuleléket gyárilag többnyire GCEA hangolás szerint és magas G-húrral szerelik: ekkor a húrok nem a hangmagasság szerinti sorrendben követik egymást, hanem a G-húr kivételt jelent ez alól, a C-húr a legmélyebb. Ezzel szemben a mély G-s hangolásnál a G egy oktávval mélyebb, a húrok így a hangmagasság sorrendjében követik egymást. Ezzel fél oktáv hangterjedelmet és egy logikusabb elrendezést nyerünk, ami megkönnyíti a zenetanulást. Az *Ukulele, mindenki együtt!* című könyvet emiatt **mély G-húros ukulelével ajánlott használni, de úgy készült, hogy alapvetően magas G-s hangolású ukulelével is működjön**. A lényeg itt a GCEA hangolás: a kevésbé elterjedt bariton ukulelével már nem kompatibilis a könyv, **szoprán, koncert és tenor méretű ukulelékkel viszont egyaránt használható**.

Tipp: Ha szeretnénk mély G-s hangolásra váltani, akkor a mély G-húros húrkészlet a leginkább erre szabott megoldás, de ha ez nem látszik könnyen elérhetőnek, akkor akár egy klasszikus gitár D-húrt is kipróbálhatunk (az ukulelén természetesen mély G-re hangolva).

A könyvvel kapcsolatos technikai információk

A könyv digitális formában érhető el (pdf-ben letölthető). A diákoknak szánt egész oldalas kottákat (amelyek a könyv második felében található) a tanárok szabadon kinyomtathatják és kioszthatják saját diákjaik számára. A könyv ára 9,95 amerikai dollár, amit paypallal vagy bankkártyával (forintkártyával is!) lehet fizetni. (Bankkártyás fizetés választása esetén a “Paypal” gomb alatt meg kell adni a számlázási címet, majd az alul lévő ”continue to payment” gombra kattintás után lehet megadni a kártya adatait.)

A felhasznált/említett források

- Doane, J. Chalmers (2023 - újraközlés): Singing the strings. *Uketropolis Gazette*.
<https://www.uketropolis.com/blog/singing-the-strings>
- Doane, Suzanne (2021 - újraközlés): The Eliminator Game. *Uketropolis Gazette*.
<https://www.uketropolis.com/blog/the-eliminator-game>
- Hill, James – J. Chalmers Doane (2020). *Ukulele in the classroom. Level 1-3. Student e-book* (szintenként egy, összesen három ekönyv). Brookfield (Nova Scotia, Kanada): Crystal Lake Media. <https://www.uketropolis.com/classroom>
- Hill, James – J. Chalmers Doane (2020). *Ukulele in the classroom. Level 1-3. Teacher edition e-book* (szintenként egy, összesen három ekönyv). Brookfield (Nova Scotia, Kanada): Crystal Lake Media. <https://www.uketropolis.com/shop>
- Joachim László (2020). *One-Chord Songs Around the Clock: 33 major-chord songs from the USA and 15+ other countries*. Budapest: Music at Hand.
- Joachim László (2021): Az ukulele néhány sajátossága az egyéni és a csoportos oktatásban - frissen megjelent magyar könyvek kapcsán. *Parlando zenepedagógiai folyóirat 2021/5*.
https://www.parlando.hu/2021/2021-5/Joachim_Laszlo-Okulele.pdf
- Joachim László - Schäfer Zsolt (2022): *Ukulele, mindenki együtt! Magyar nyelvű kiegészítő az "Ukulele in the Classroom" módszerhez*. Brookfield (Nova Scotia, Kanada): Crystal Lake Media.
<https://www.uketropolis.com/ukulele-mindenki-egyutt>
<http://www.ukulelemindenkiegyutt.hu/>
- Joachim László - Schäfer Zsolt (2023): Hogyan tanítanak ukulelét csoportban? A kanadai „Ukulele in the Classroom” módszer rövid bemutatása. *Parlando 2023/1*.
<https://www.parlando.hu/2023/2023-1/Ukulele.htm>
- Schäfer Zsolt (2021): *Ukulele Funbook*. Brookfield (Nova Scotia, Kanada): Crystal Lake Media. <https://www.uketropolis.com/funbook>